

Asia: VN/6769/2025

Asetusluonnos: tulosperusteisen tuen pilotointi maatalouden vesiensuojelussa

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit asetusehdotuksesta

Suomen luonnonsuojeluliitto kannattaa tulosperusteisen tuen pilotointia maatalouden vesiensuojelussa. Avustuksella pyritään vesien ja meren tilan parantamiseen vähentämällä peltoviljelystä aiheutuvaa vesistöjen fosforikuormitusta Saaristomeren valuma-alueella.

Saaristomeren tilan parantaminen on tärkeää, sillä merialue on hyvin kuormittunut ravinnetaakasta, erityisesti sinileväkukintoja aiheuttavan fosforin osalta. Saaristomeren tila on niin heikko, että alueelta ei enää löydy hyvässä tilassa olevia vesialueita. Tällä hetkellä maatalous on merkittävin ravinnekuormituksen lähde Saaristomerellä ja kattaa 67 % mereen päätyvästä fosforista (Valtioneuvosto, 2025). Tulosperusteinen tuki voi tarjota vaikuttavan keinon ja uudenlaisen kannusteen ohjata viljelijöitä konkreettisiin toimiin, joilla vähennetään fosforikuormitusta ja ehkäistään rehevöitymistä.

Nyt esitetyssä tukimallissa Luonnonsuojeluliiton tulkinnan mukaan tuettavan kohteen fosforipitoisuuden taso todetaan tilan omien enintään viisi vuotta vanhojen maanäytteiden perusteella tai viranomaisen järjestämistä maanäytteistä. Noin kaksivuotisen pilotin lopuksi lopussa tehdään uusi mittaus, minkä perusteella arvioidaan toimenpiteiden toimivuutta ja maksetaan tulosperusteinen tuki fosforipitoisuuden alenemisen perusteella. Avustusta myönnettäisiin sen mukaan, kuinka paljon pellon pintakerroksen fosforipitoisuus vähenee hehtaaria kohden. Tukeen kuuluu lisäksi kertaluonteinen korvaus osallistumisesta. On tärkeää varmistaa, että valittu aikajänne riittää luotettavasti osoittamaan pelloilla tapahtuvat muutokset ja toimenpiteiden vaikutukset ja että korvaus on riittävä tukemaan viljelijöiden toteuttamat toimet.

Tulosperusteista tukea maksetaan saavutetuista tuloksista, ei toimenpiteiden perusteella. Tämä mahdollistaa myös innovoinnin ja uusien ratkaisujen kehittämisen, kun toimenpiteitä ei ole ennalta rajattu. Toteutettavien keinojen pitäisi kuitenkin aina noudattaa "ei merkittävää haittaa" -periaatetta. Pilotin avulla saadaan myös arvokasta tietoa siitä, miten tulosperusteinen tukimalli

toimii käytännössä, miten sen menettelytapoja ja sisältöä tulisi kehittää sekä millaisia vaikutuksia mallilla on vesiensuojeluun ja mahdollisesti myös muuhun luonnonsuojeluun.

Tulosperusteinen tuki on lupaava keino edistää vesiensuojelua, ja Luonnonsuojeluliitto tukee sen käyttöönottoa, jos tukimallilla on mahdollista saavuttaa ympäristön tilan kannalta myönteisiä vaikutuksia. Kokemusten perusteella tulee arvioida, millä tavoin ja missä määrin tulosperusteinen malli voisi täydentää tai osittain korvata nykyisiä tukijärjestelmiä. Arvioitava on myös, miten kustannustehokkaasti malli tuottaa ympäristöhyötyä suhteessa nykyisin käytössä oleviin tukimalleihin.

Luonnonsuojeluliitto myös näkee, että tulosperusteisuudessa voi olla laajemminkin potentiaalia myös laajemmin ympäristöministeriön tehtävissä sekä laajemmin valtionhallinnossa ja EU-tasolla.

Lähde: Valtioneuvosto. 2025. Assessment of HELCOM Hot Spot No. 10 Agricultural runoff to the Archipelago Sea with the view to delete the Hot Spot by 2027. Publications of the Finnish Government 2025:81 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-470-5>

Yksityiskohtaiset kommentit pykälien luonnoksista

1 § Soveltamisala

Suomen luonnonsuojeluliitto pitää hyvänä, että pilotin soveltamisala rajataan Saaristomeren valuma-alueelle. Saaristomeren tila on hälyttävä, ja alue on jo pitkään kärsinyt vakavasta ravinnekuormituksesta. Fosforikuormitus on alueella erityisen merkittävää, ja se ylläpitää muun muassa toistuvia ja laajoja sinileväkukintoja. Saaristomerellä ei ole enää jäljellä vesialueita, joiden tila olisi hyvä, joten pilotin kohdentaminen tälle alueelle on hyvin perusteltua.

Luonnonsuojeluliitto pitää hyvänä, että soveltamisalan rajausta perustuu selkeisiin luonnontieteellisiin perusteisiin ja että se kattaa koko Saaristomeren valuma-alueen.

4 § Avustus ja sen määrä

Luonnonsuojeluliitto katsoo, että on olennaista arvioida, onko tuen määrä riittävä kannustin suhteessa toimenpiteiden kustannuksiin ja vaatimuksiin. Tuen tason on oltava sellainen, että tulosperusteisuuden vaikuttavuus voidaan aidosti todentaa, eikä jäädä tilanteeseen, jossa tuen riittämättömyys johtaa heikkoihin tuloksiin. Tämän takia tuen tason perustelut tulisi olla selkeästi määritelty.

7 § Avustuksen myöntämisen edellytykset ja harkinta

Avustuksen myöntäminen perustuu kokonaisharkintaan, jossa huomioidaan pellon fosforipitoisuus, viljelykäyttö ja sijainti. Luonnonsuojeluliitto korostaa, että harkinnassa tulee myös huomioida toimenpiteiden pitkäaikaiset vaikutukset, jotta tuki ohjaa pysyviin ja merkittäviin vähennyksiin fosforikuormassa, eikä vain lyhytaikaiseen muutokseen. Tuki ei saa myöskään syrjäyttää muita vesiensuojelutoimia. Myös muut harkinnassa huomioon otetut tekijät fosforipitoisuuden laskun lisäksi tulisi määritellä tarkasti.

Huttunen Oona
Suomen luonnonsuojeluliitto ry